

Kaiser László

Búcsú Novák Béla Dénestől

Tisztelt és kedves család, gyászolók, barátaim!

Ezen a furcsa hétfői délelőttön azért jöttünk össze, azért jöttünk ide, hogy temessünk, gyászoljunk és emlékezzünk Novák Béla Dénesre; a Mindenható segítségével és a magunk nevében. A hatvankilenc évesen elhunyt Novák Béla Dénesre, az apára, a férjre, a testvérré, a barátára és messze nem utolsósorban a költőre, íróra, újságíróra. Én barátként, kortársként szólok, ismétlem, ezen a furcsa, vírus végi délelőttön, amikor kezdünk kilábalni valami egyetemes rettenetből, és indulni valami szabadabb, és mondjuk ki: egészségesebb irányba. Hiszem és vallom, hogy a költő élete és munkássága is ilyen bizonyos végső szempontból: lenni és alámerülni a sötétbe és félhomályba – aztán a fény felé mutatni. Talán nem túlzás Adyt ideidézni, mondják, hogy a beteg és szomorú Ady Endre, ha jól olvassuk, mégiscsak az élet és egészség költője, és bár azt írta, hogy „lelkem alatt / Egy nagy mocsár: a fürtelem”, valójában Németh Lászlóval szólva: emberségnövesztő.

Novák Béla Dénes élete és költői-írói munkássága – megjelent kötetben gondolkodva három verseskötet és két interjú, illetve riportgyűjtemény – számomra együtt egy irányba mutat. Mondják, az ember ellentéteinek összessége, s ebben az összességben Bélánál a középpont, az arányos és aránytalan középpont talán a szabadság volt. Arányos és aránytalan, mert természetünk, gyengeségeink és erősségeink, meg persze a kor s a társadalom bonyolult viszonyában méretik meg még a szabadsághoz való jog, jogunk is...

Bélát az 1980-as évek elején ismertem meg, irodalmi és nem csupán irodalmi barátság szövődött köztünk. Hol gyakran, hol ritkábban találkoztunk a Szemere utcai lakásában, nálam a Radnóti Miklós utcában, később nála, náluk az új lakásban, a Népfürdő utcában, és hát persze kocsmák és borozók, ilyen-olyan kulturális estek olykor, közös költő, író barátok Bella Istvántól Szervác Józsefen át Turbók Attiláig. Bélánál mindig voltak bevetésre, vagyis felolvasásra kész versek, magánérzékenyek és politikusak, és mindig volt személyében, személyiségében valami sajátságos hadüzenet-magatartás, amely nem csupán merészen a Kádár-kor ellen is szólt, hanem lázadás is a rossz és hamis társadalmi konvenciók ellen. Életútját tekintve: a megkezdett és korán abbahagyott főiskolai tanulmányok, a kétkezi munka, a matrózkodás, a raktároskodás, a Csoóri Sándor által segített szabadúszás: mind-mind bizonyítja ezt, talán a *Börtönújságnál* eltöltött évek teremtettek ideig-óráig némi egyensúlyt a munka és alkat, a rendszertelenség és rendszeresség, alkotás és napi kenyérkereset, költői lét és a családi lét nehéz perlekedésben.

És hát persze a versek mindvégig, mert Novák Béla Dénes elsősorban költő volt, totális szabadságra vágyó költő, iróniával és komolysággal, humorral és néha finom pátosszal. Jól indult, már 1979-ben mutatták az *Élet és Irodalomban*, de az az átkozott szabadságvágy, pontosabban ennek a versekben rögzített foglalat miatt az amúgy Rózsa Endre által támogatott, 83-ra kész kötet csak 1991-ben jelenhetett meg, ez az *Utolsó aperitif*. Utána még két verseskötet, a *Domesztikálás* és a *Hajléktalan angyal* kapott teret és olvasót meg a *Betiltott emberek* és a *Kór* interjúkötet, az utóbbi az általam vezetett Hungarovox Kiadónál, aztán – hogy nagyot ugorjunk – a szabadságvágy és önsorsrontás párban járása verseket hozott, de folyamatos publikálást kevésbé, s valljuk be: piacgazdaságos korunk sem kedvez föltétlenül a költői szárnyalásnak, ahogy az előtte levő „három T”-s időszak sem.

A tehetség nem vész el, legfőlőbb a kedv lankad és a test öregszik. Az alkotás még megszületik, de az önadminisztratív képesség – amely, kevés kivételtől eltekintve, fontos kellék az életben és a művészetben is, ha nem is mindenáron – elsorvad. Úgy gondolom, Béla utolsó évei, családi és baráti segítségek dacára, így teltek. Talán föladta. Talán ezt a hitbéli gyengülést érezte meg a test, s nem adott végképp szabadulást. S döntött mindenek, így a költő és a versek fölött is... Novák Béla Dénes, Béla barátom, nyugodj békében!

(Elhangzott a Kispesti temetőben, 2020. május 18-án)

